

VESELĪBAS INSPEKCIJA

2020.GADA 2.DECEMBRIS

**Izglītojošs materiāls par prasībām, kas jāievēro, izplatot
sabiedrībai paredzētu zāļu reklāmu**

Nenoliedzami, ka zāles ir nepieciešamas, tās palīdz ārstēt slimības. Taču nav pieļaujams, ka sabiedrība tās iegādājas un lieto neracionāli, proti, zāļu reklāmu iespaidā, nekonsultējoties ar ārstu un objektīvi neizvērtējot šo zāļu lietošanas nepieciešamību. Racionāla zāļu lietošana nozīmē to lietošanu pareizās devās un pareizā laikā atbilstoši konkrētai saslimšanai (diagnozei) un, protams, to iegādāšanos par iespējami zemāku cenu, kam ir būtiska nozīme zāļu izvēlē un lietošanā.

Pirms ieteikumu sniegšanas, skaidrosim, ko nozīmē zāļu reklāma, kā arī minēsim noteikumus, kuros ir regulēta zāļu reklāmas izstrādāšanas un izplatīšanas kārtība.

Zāļu reklāmas jomu regulējošie normatīvie akti, kas sniedz precīzu priekšstatu par sabiedrībai paredzētās zāļu reklāmās nepieciešamo informācijas apjomu:

- 1) Reklāmas likums,
- 2) Negodīgas komercprakses aizlieguma likums,
- 3) Ministru kabineta 17.05.2011. noteikumi Nr.378 „Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus” noteiktās prasības.

Zāļu reklāma ir jebkura veida paziņojums, darbība un pasākums, ja tā mērķis ir veicināt zāļu izrakstīšanu, izplatīšanu vai lietošanu.

Tātad jebkura veida informācijas izplatīšanu un darbību veikšanu, kas saistīta ar zāļu izrakstīšanas, izplatīšanas vai lietošanas veicināšanu, var uzskatīt par zāļu reklāmu.

Saskaņā ar Reklāmas likumu par reklāmas saturu atbild gan reklāmas devējs, kurš izgatavo un izplata reklāmu, gan reklāmas izplatītājs – šajā gadījumā uzņēmumi, kas ar savu aptieku, internetaptieku un aptieku tīmekļa vietņu starpniecību izplata sabiedrībai zāļu reklāmas. Reklāmas izplatītājam aizliegts izplatīt reklāmu, par kuras neatbilstību normatīvo aktu prasībām tas zina vai tam vajadzēja zināt.

No iepriekš minētā secināms, ka reklāmas izplatītāji līdzatbildīgi par aptiekās, internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs neatbilstošu zāļu reklāmas materiālu izplatīšanu sabiedrībai, pārliecinoties, vai reklāmas devēju izstrādātās un aptiekās izvietotās, vai internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs izvietotās zāļu reklāmas atbilst prasībām, un vai to izplatīšana sabiedrībai ir atļauta.

Veselības inspekcijas (turpmāk – Inspekcija) zāļu reklāmu atbilstības kontroļu veikšana aptiekās, internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs ir vērsta uz to, lai tiktu aizsargātas visas sabiedrības intereses zāļu reklāmas jomā, proti, zāļu reklāmu atbilstības uzraudzības galvenais mērķis ir panākt, lai sabiedrība zāļu reklāmu iespaidā neveic pašārstēšanos un nelieto zāles nepamatoti, kas var nodarīt būtisku kaitējumu veselībai un apdraudēt dzīvību. Turklāt, būtiski ir norādīt, ka lielākajai sabiedrības daļai nav atbilstošu zināšanu un prasmju, lai kritiski izvērtētu informāciju par zālēm.

Veicot zāļu reklāmu uzraudzību aptiekās, internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs, īpaša uzmanība tiek pievērsta tam, lai:

- ✓ sabiedrībai paredzētā zāļu reklāma būtu likumīga, patiesa un objektīva;
- ✓ sabiedrībai nebūtu pieejami speciālistiem paredzētie zāļu reklāmas materiāli, kuros ir informācija par receptu zālēm;
- ✓ zāļu reklāma nesatur informāciju, kas varētu veicināt neracionālu un nepamatotu zāļu lietošanu,
- ✓ zāļu reklāma nesatur piedāvājumu saņemt dāvanu par zāļu iegādi un piedāvājumu sabiedrībai iegādāties zāles ar atlaidi vai zāles komplektā ar citām zālēm vai precēm, izsludinot īpašo zāļu izpārdošanu.

2020.gada pirmajos desmit mēnešos, veicot zāļu reklāmas uzraudzību aptiekās, internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs, Inspekcija konstatēja dažādas zāļu reklamēšanas neatbilstības, tajā skaitā, neatbilstības, kas var veicināt neracionālu un nepamatotu zāļu lietošanu.

APKOPOJOT VISBIEŽĀK KONSTATĒTĀS ZĀĻU REKLAMĒŠANAS NEATBILSTĪBAS INSPEKCIJA KONSTATĒJA, KA:

✓ **Zāļu reklāmā sniegtā informācija neatbilst zāļu aprakstos norādītajām ziņām (8 gadījumi).**

Zāļu reklāmās ietvertais apgalvojums, piemēram, „Optimāla vitamīnu kombinācija, kas efektīvi novērš vitamīnu trūkumu un tā izraisītos simptomus”, un norādes, ka reklamētās zāles ir vienīgās zāles, kas mazina, piemēram, saaukstēšanās simptomus un norādes, ka reklamētām zālēm piemīt ātra un ilgstoša iedarbība, kā arī informācija par zāļu lietošanas nosacījumiem (terapeitiskās indikācijas, pacientu vecums, zāļu devas, lietošanas biežums un ilgums) bija pretrunā ar zāļu aprakstos norādīto klīnisko un farmakoloģisko informāciju.

✓ **Zāļu reklāmā sniegtā informācija nav objektīva un pārspīlē zāļu īpašības (6 gadījumi).**

Zāļu reklāmās ietvertie apgalvojumi, piemēram, „Labākais piedāvājums”, „Simptomi var mazināties jau pirmajā terapijas dienā. 24 stundu iedarbība!”, „Efektīvi un saudzīgi novērš ... simptomus”, kā arī norādes, ka reklamētām zālēm piemīt ātra un ilgstoša iedarbība, zāles ir drošas un efektīvas, nebija objektīvi un pārspīlēja reklamēto zāļu īpašības.

✓ **Zāļu reklāma nesatur skaidru un salasāmu aicinājumu uzmanīgi izlasīt lietošanas instrukciju vai atbilstošu informāciju uz iepakojuma (5 gadījumi).**

Zāļu reklāmās bija norādīts nepilnīgs aicinājums "Uzmanīgi izlasiet lietošanas instrukciju", jo nebija papildu informācijas "...vai atbilstošu informāciju uz iepakojuma".

✓ **Zāļu reklāmā konstatēja aizliegtu piedāvājumu sabiedrībai iegādāties konkrētas zāles ar atlaidi (par samazinātu cenu), kā arī aizliegumu iekļaut zāļu reklāmā informāciju, kas rosina iegādāties zāles, pamatojot zāļu iegādes nepieciešamību ar zāļu cenu, izsludinot īpašu izpārdošanu vai sniedzot paziņojumu, ka zāles tiek pārdotas komplektā ar citām zālēm (tajā skaitā par pazeminātu cenu) vai precēm (5 gadījumi).**

Par minēto aizliegumu neievērošanu liecināja: 1) zāļu reklāmās ietvertais sauklis „Izdevīgas cenas!” un papildu sniegtā informācija par piemērotām atlaidēm „Atlaides un akcijas nesummējas”, kā arī akcijas norises laika perioda norāde, 2) zāļu reklāmās iekļautās atlaides, kas izteiktas procentos, zāļu cena ar piemēroto atlaidi un zāļu cena bez atlaides.

Akcentējot reklāmās zāļu cenu ar piemērotām atlaidēm (akcijām) un ar paziņojumiem, ka zāļu cena ir izdevīga, šādā veidā zāļu reklāmas var būtiski ietekmēt vidusmēra patērētāja ekonomisko rīcību attiecībā uz reklamēto zāļu iegādi par samazinātu cenu, kas, savukārt, var izraisīt neracionālu un nepamatotu zāļu lietošanu.

✓ **Zāļu reklāma nesatur informāciju, kas nepieciešama pareizai zāļu lietošanai (3 gadījumi).**

Zāļu reklāmās nebija ietverta informācija par zāļu terapeitiskām indikācijām vai arī saturēja informāciju, kas neatbilda pareizās zāļu lietošanas nosacījumiem (zāļu devas, lietošanas biežums un ilgums, pacientu vecums).

Inspekcija konstatēja arī citas zāļu reklamēšanas neatbilstības:

✓ **Zāļu reklāmā nav ievērots aizliegums iekļaut apgalvojumus, par to drošumu bez atbilstoša kvalitatīva vērtējuma.**

Piemēram: „Īpaši paredzēts bērniem drošības ziņā” vai „Drošs un efektīvs atkrēpošanas sīrups” bez atbilstoša kvalitatīva vērtējuma.

✓ **Zāļu reklāma nesatur brīdinājuma "Zāļu nepamatota lietošana ir kaitīga veselībai" norādi.**

✓ **Zāļu reklāma nesatur reklāmas devēju norādes.**

✓ **Zāļu reklāma ir maldinoša un tajā nav ievērots aizliegums zāļu reklāmā piedāvāt dāvanu par zāļu iegādi.**

Izsludinātā akcijas piedāvājumā (reklāmā) pacientiem izteiktais piedāvājums saņemt dāvanā aizsargmasku vai konkrētu uztura bagātinātāju, ja pacients uzrādīs valsts kompensējamā medikamenta recepti, saturēja maldinošu informāciju un slēptu pamudinājumu iegādāties kompensējamus medikamentus konkrētā uzņēmuma aptiekās, lai veicinātu pieprasījumu pēc kompensējamiem medikamentiem konkrētā uzņēmuma aptieku tīklā. Pārbaudot šīs akcijas piedāvājuma nosacījumu faktisko izpildi, Inspekcija konstatēja, ka reklāmā faktiski par valsts kompensējamo zāļu iegādi tika piedāvāta dāvana (aizsargmaska vai uztura bagātinātājs).

✓ **Zāļu reklāmā, kuras sastāvā ir viena aktīvā viela, nav norādīti vispārīgie zāļu nosaukumi - aktīvās vielas.**

✓ **Zāļu reklāmā nav ievērots aizliegums iekļaut reklāmā informāciju, kas rada iespaidu, ka zāļu iedarbība ir garantēta, zāļu lietošana neizraisa blakusparādības un zāļu iedarbība ir līdzvērtīga tai, ko sniedz cita ārstēšanas metode vai citas zāles, vai ir labāka par to.**

Zāļu reklāma saturēja aizliegtu informāciju – apgalvojumu „Labākais piedāvājums saaukstēšanās gadījumā”, kas rada iespaidu, ka reklamētās zāles ir labākās zāles par citām zālēm.

Papildus iepriekš minētai informācijai, Inspekcija vērš uzmanību, ka aptiekās cenu zīmēs norādītā maksimāli pieļaujamā zāļu cena ir veidojama saskaņā ar Latvijā noteiktajiem zāļu cenu veidošanas principiem un tai ir jāsakrīt ar zāļu reklāmās atspoguļoto zāļu cenu. Inspekcija konstatēja, ka aptiekā pēc uzrādītajiem zāļu pārdošanas datiem, kā arī cenu zīmēs norādītās informācijas, aptiekas cena atsevišķām zālēm nesakrīt ar aptiekā izvietotā reklāmas plakātā norādītām zāļu cenām, proti, faktiskā zāļu pārdošanas cena bija augstāka par reklāmas plakātā bezrecepšu zālēm norādīto pārdošanas cenu.

Nemot vērā aptiekās, internetaptiekās un aptieku tīmekļa vietnēs konstatētās zāļu reklāmu neatbilstības, Inspekcija saskata nepieciešamību šajā izglītojošā materiālā sniegt informāciju par prasībām, kas jāievēro izplatot sabiedrībai zāļu reklāmas.

NOSACĪJUMI SABIEDRĪBAI PAREDZĒTO ZĀĻU REKLĀMU IZPLATĪŠANAI

Izplatot sabiedrībai zāļu reklāmu, ir svarīgi atcerēties, ka:

1. sabiedrībai atļauts reklamēt tikai Latvijas Republikā vai atbilstoši Eiropas Zāļu aģentūras centralizētajai zāļu reģistrācijas procedūrai reģistrētās bezrecepšu zāles, kā arī vakcīnas vakcinācijas kampaņas ietvaros;
2. zāļu reklāmā sniegtajai informācijai ir jāatbilst zāļu aprakstā norādītajām ziņām (klīniskai un farmakoloģiskai informācijai);
3. zāļu reklāmā sniegtajai informācijai ir jāveicina racionālu zāļu lietošanu, tai ir jābūt objektīvai un tā nedrīkst pārspīlēt zāļu īpašības;
4. zāļu reklāma nedrīkst būt maldinoša;
5. aizliegts zāļu reklāmā piedāvāt zāles kā dāvanu vai kompensāciju par kādas preces iegādi vai pakalpojuma saņemšanu;
6. aizliegts zāļu reklāmā piedāvāt dāvanu par zāļu iegādi;
7. aizliegts zāļu reklāmā piedāvāt sabiedrībai iegādāties konkrētas zāles ar atlaidi vai bez maksas;

8. reklamējot zāles, aizliegts organizēt konkursus, spēles vai citus līdzīgus pasākumus, kura dalībnieki vai uzvarētāji saņem labumus – dāvanas par dalību vai balvas par uzvaru;
9. aizliegts zāļu reklāmā izteikt par zālēm apgalvojumus, ka tās ir drošas bez atbilstoša kvalitatīva vērtējuma, tās nav toksiskas vai neizraisa pieradumu.
10. zāļu reklāma nevar radīt šaubas, ka tajā izplatītā informācija ir reklāma un reklamētais produkts ir zāles.

VISPĀRĪGĀS ZĀĻU REKLĀMAS PRASĪBAS

Sabiedrībai paredzētā zāļu reklāmā ir jābūt iekļautai vismaz šādai informācijai:

1. zāļu nosaukums un vispārīgais nosaukums, ja zāles satur tikai vienu aktīvo vielu;
2. informācija, kas nepieciešama pareizai zāļu lietošanai;
3. aicinājums uzmanīgi izlasīt lietošanas instrukciju vai atbilstošu informāciju uz iepakojuma;
4. aicinājums konsultēties ar ārstu vai farmaceitu par zāļu lietošanu;
5. brīdinājums "Zāļu nepamatota lietošana ir kaitīga veselībai";
6. reklāmas devējs.

IEROBEŽOJUMI, KAS JĀIEVĒRO, IZPLATOT SABIEDRĪBAI PAREDZĒTO ZĀĻU REKLĀMU

Sabiedrībai paredzētā zāļu reklāmā aizliegts iekļaut informāciju, kas:

1. ierosina ārstēšanu, izmantojot pasta pakalpojumus vai sniedzot padomus citā līdzīgā veidā, un rada iespaidu, ka diagnozi var noteikt bez ārstniecības personas iesaistīšanas;
2. rada iespaidu, ka zāļu iedarbība ir garantēta, zāļu lietošana neizraisa blakusparādības un zāļu iedarbība ir līdzvērtīga tai, ko sniedz cita ārstēšanas metode vai citas zāles, vai ir labāka par to;
3. rada iespaidu, ka, lietojot zāles, pacienta vispārējais veselības stāvoklis ievērojami uzlabosies;
4. rada iespaidu, ka, nelietojot attiecīgās zāles, pacienta veselība var pasliktināties;
5. vērsta tikai vai galvenokārt uz bērnu uzmanības piesaistīšanu;
6. satur atsauci uz zinātnieku, veselības aprūpes darbinieku vai tādu personu ieteikumiem, kuras nepieder pie minētajām kategorijām, bet savas popularitātes dēļ varētu veicināt zāļu lietošanu;
7. rada iespaidu, ka zāles ir pārtikas produkts, kosmētikas līdzeklis vai kāds cits plaša patēriņa produkts;
8. rada iespaidu, ka zāļu drošību un efektivitāti garantē to dabiskā izcelsme;

9. aprakstot vai sīki izklāstot kādas slimības vēsturi, varētu izraisīt kļūdainu diagnozes noteikšanu;

10. nepiemērotos, satraucošos vai maldinošos terminos apraksta atveseļošanos;

11. neatbilstoši, satraucoši vai maldinoši attēlo, kā slimība vai ievainojums pārvērš cilvēka ķermeni vai kā zāles iedarbojas uz cilvēka ķermeni vai tā daļām;

12. rosina iegādāties zāles, pamatojot zāļu iegādes nepieciešamību ar zāļu cenu, izsludinot īpašu izpārdošanu vai sniedzot paziņojumu, ka zāles tiek pārdotas komplektā ar citām zālēm (tajā skaitā par pazeminātu cenu) vai precēm. Racionāla zāļu lietošana nozīmē zāļu lietošanu pareizā devā, pareizā laikā atbilstoši konkrētai saslimstībai un par iespējami zemāku cenu.

NOBEIGUMS

Inspekcija aicina ik vienu pievērst uzmanību un pārliecināties, vai aptiekās, kā arī citur reklāmas vidē pieejamie zāļu reklāmas materiāli ir izstrādāti atbilstoši ieteikumos norādītām prasībām.

Veselības inspekcijas
Farmācijas departamenta
Komerccprakses nodaļa
e-pasts – kn@vi.gov.lv
tālrunis – 67081547